Universal Declaration of Human Rights - Kabiyé

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, http://www.unicode.org/udhr.

KEDENGA KPEEKPE YOO EYU WALA TOM

KUBUUZUTU

Yee ditisaa se pomona εyaa se pεwεε kıman wala εsındaa nε pıkena wazaɣ poyo kɔyɔ, ditisaa dɔdɔ se peede εjadɛ yɔɔ tι-yɔɔ wεo, toovonum nɛ lahɛzıyɛ palıɣna;

Đinaa se εyʊ wala tɔm kiisiŋ nɛ ti-yɔɔ kiidɔŋ palabina nɛ kiwɛɛkim tɔyı nɛ picɛyiɣ ɛyaa. Mbʊ pacaɣ se ɛjadɛ ɛlɛɣzi wɛtʊ, ɛyaa wɛɛ pa-ti yɔɔ, pɔyɔɔdʊʊ yem faaa nɛ piwili se pali kʊñɔŋ taa, sɔɔndʊ ɛɛtasiɣ-wɛ kpaʊ;

Yee wadɛ kewiyaɣ ɛkandayıɣ ɛyʊ wala yɔɔ camıyɛ kɔyɔ, widiyi pııkaɣ ɛyʊ ɛnʊ kɛnaʊ kıjɛyʊʊ se ɛkʊyı kewiyaɣ ŋga kɔ-yɔɔ se kalakı-ı ñaŋ;

Ρυωε camιyε se pasına ajεya, akpeeti nε ala taabalıyε duu tumıyε deu nε puhuuna-yε;

Đinaa se ajɛya kugbɛndʊʊ ŋgbɛyɛ paɣtʊ takayaɣ taa kɛ ɛyaa kpeekpe tası tisuu ɛyʊ wala nɛ ε -wazaɣ pɔ-tɔm, nɛ pɔtɔ se abalaa nɛ halaa pɛwɛ kumaŋ wala ana a-ɛsundaa; mbʊ labuna nɛ paka ñʊʊ se pekpeetiɣ samaɣ sunaʊ tʊmuyɛ yɔɔ nɛ pusa pɛwɛɛ pa-tu yɔɔ camuyɛ;

Ajεya kıgbεdσσ ηgbεyε taa ajεya tisaa se alakı nε εyaa kpeekpe ña εyσ wala, εlε ρσwεε se ηgbεyε εdσ-yε nisi;

Yee εyaa tingε iwena limaγziye kʊdʊmdiye εyʊ wala ne ε-ti yɔɔ weʊ tɔm yɔɔ kɔyɔ, pisan ne pala tʊmiye ndi.

MBU AJEYA KIGBENDUU NGBEYE KEDIYZAY SOSOO TOM SE:

KEDENGA KPEEKPE YOO EYU WALA TOM tons tiks ajsya wena kedenga kpeekpe yoo syo wala tom ws a-ñon taa yo a-limayziys; ns pisa acsyi a-ti, akuli ngbsys dins da-ajsya syaa ns ajsya lsena syaa sss ns paña syo wala ns s-ti yoo wso tom.

Hoolay 1

Palʊlʊʊ ɛyaaa nɛ pa-tı yɔɔ wɛʊ kpaagbaa nɛ pɛwɛɛ kımaŋ wala ɛsındaa. Palʊlʊʊ-wɛ nɛ pɔ-lɔŋ nɛ pa-maɣzım; mbʊ yekina nɛ pɔsɔɔlı dama se pɛkɛ ɛyaa pa-tıŋgɛ.

Hoolay 2

Paa $\epsilon y \sigma$ weyi, $\epsilon k \epsilon$ kisem, kikped σ , k $\sigma h \sigma h \sigma$ ñimd σ , k $\epsilon h \sigma h \sigma$, paa $\epsilon k \epsilon$ cooci $\eta \sigma h \sigma$ ki-taa t σ , $\epsilon h \sigma h \sigma$ siinaa, $\epsilon h \sigma h \sigma$ se kedenga kpeekpe yoo $\epsilon h \sigma$ wala wena poyoodi a-tom cielln ϵ yo, ake dodo $\epsilon h \sigma$ ina.

Mbʊ dɔdɔ paa εyʊ εlına le, εkε εjadɛ ndı dıwɛ dı-tı yɔɔ yɔ, dıfɛyı dı-tı yɔɔ yɔ dı-taa tʊ, yaa dı-poliitikii kɛ ηgʊ, paapızıɣ pɔtɔ se εyʊ wala tɔm tʊnɛ tıdataɣna-ı.

Hoolay 3

Paa anı, εwεna waqε se εwεεna wezuu, εwεε ε-tı yɔɔ nε εkandayı ε-tı yɔɔ.

Hoolay 4

Pιfεγι se nooyʊ εwεε yomiye taa; εlε padaadʊ-ι dodo kʊñoŋ. Pekizi yomiye tom.

Hoolay 5

Pıfεyı se padʊ nɔɔyʊ kʊñɔŋ, pɛkpɛŋgɛsı-ı, yaa palabı-ı mbʊ pıdamʊna se pala εyʊ yɔ.

Hoolay 6

Paa anι, εwεna wadε se paa le, paya-ι se caa akele.

Hoolay 7

Eyaa kpeekpe wε kıman paɣtʊ εsındaa nε pεwεεna wadε dɔdɔ se paɣtʊ εkandayı pɔ-yɔɔ kıman. Yee palakı-wε nabʊyʊ nε pıfεyı deu, yaa pııdɔn paɣtʊ nʊmaʊ ta, pıwεε dɔdɔ se pakandayı pɔ-yɔɔ kıman.

Hoolay 8

Paa anι, εwεna wadε se pacaγ-ι tɔm yaa pomuluu-i faŋŋŋ wala wena paɣtʊ ha-ι yɔ a-nʊmaʊ taa, ewolo eheyi εjadε taa tɔm hʊyaa.

Hoolay 9

Paapızıy pakpa nooyo fann padıy yaa pekezi-i teto.

Hoolay 10

Yee pakpa εyʊ nɔɔyʊ se ɛlabı nabʊyʊ, εwɛna wadɛ se pahʊʊ ε-tɔm fayıı nɛ pana; tideɣ yaa tısıkı.

Hoolay 11

- 1. Ey σ weyi pakpa- ι n ϵ padah σ da ϵ -tom yo, poconna- ι se ϵ d ϵ w ϵ k ι p σ y σ ; a-ase ϵ qe tınaa n ϵ ϵ -yoo kand ι yaa pas ι n ϵ yo, pah σ 0 ϵ -tom fay ι 1 ϵ 2 pay τ 2 poz σ 2 yo, n ϵ 2 pana toovonum.

Hoolay 12

Pıfεyı deu se εyʊ nɔɔyʊ εdʊ ε-nɔɔ lɛlʊ tɔm taa yem yem.

Hoolay 13

- 1. Paa anι, εwεna wadε se ewolo paa le, εcaγ dende e-liu wεε yɔ paa εjade ndι lε dι-taa.
- 2. Paa εyʊ weyi, εwɛna wadɛ se εkʊyı εjadɛ ndı εwɛ dι-taa yɔ, paa pıkɛ ε-ñındɛ, nɛ pımaɣ-ı dooye lɛ, εpιsι.

Hoolay 14

- 1. Yee palı εyʊ nɔɔyʊ wayı doli faŋŋŋ, εwɛna wadɛ sɛ eñını kʊyʊʊ dʊdʊyɛ. Etalı le, padaalɔ-ı.
- 2. Elε, yee toovonum, εwεεκι nabʊyʊ nε pañınıɣ-ı se pakpa-ı, εfεyına wadε se εdʊ kʊyʊʊ doli.

Hoolay 15

- 1. Paa εyʊ weyi, εwɛna wadɛ se εyaa εjadɛ nadıyɛ se ε-tɛ.
- 2. Pιfεγι se pekizina nooyo se εdaayaa ε-εjadε se ε-τε yaa εdaa lεγzι τε.

Hoolay 16

- 1. Halıbiya nε abalıbıya, paa pε-tε le, palakı cɔɔcı ŋgʊ, patalıɣ pe-dede lɛ, pɛwɛna wadɛ se pawalı, pakpaɣ halaa nɛ papısı dısı nɛ sı-tınaa. Pa-wala wɛ kımaŋ halıkpaɣyɛ dede; abalʊ wɛna wadɛ se ekizi ε-halʊ nɛ εdɔɔnι-ι; halʊ ñɛwɛna wadɛ dɔdɔ se ekizi ε-walʊ nɛ εkʊι ε-yɔɔ.
- 2. Pɛlɔ nɛ evebu, petisi γ se pɔsɔɔlı dama nɛ pʊcɔ palabı-wɛ halıkpa γ yɛ sɔnzı. Pıfɛyı pakpa pa-taa nɔɔyɔ nɛ doŋ.
- 3. Μιzay kεna samay hoye; kεwεna wadε se samay nε kewiyay pakandayι kɔ-yɔɔ.

Hoolay 17

- 1. Εyʊ paa weyi, paa εwε e-deke, paa εwε lalaa hεkʊdaa, εwεna wadε se εwεεna ñιm.
- 2. Pifεyi deu se pεlεγ nooyʊ ε-ñim faŋŋŋ.

Hoolay 18

Paa anı, ɛwɛna wadɛ se elizi ɛ-limaɣza faaa, ɛtiŋ ɛsɔ tɔm nʊmaʊ ŋgʊ ɛsɔɔlaa yɔ. Pʊ-tɔbʊʊ se wadɛ dinɛ diyekina nɛ ɛyʊ pizi eyele ɛsɔ tɔm nʊmaʊ nakʊyʊ nɛ ɛtiŋ lɛɛkʊ, ɛpizi ɛwili ɛsɔ tɔm nʊmaʊ ŋgʊ ɛtiŋgiɣ-kʊ yo kʊ-tɔm lalaa faaa; paa ɛwɛ e-deke yaa ɛ nɛ lalaa, ɛpiziɣ ɛla pʊ-tʊmiyɛ.

Hoolay 19

Paa εyʊ weyi, εwɛna wadɛ se εyɔɔdı faaa ndʊ εmaɣzıɣ yɔ; pʊ-tɔbʊʊ se sɔɔndʊ ɛdaakpa εyʊ nɔɔyʊ se εεyɔɔdı natʊyʊ nɛ palabı-ı nabʊyʊ. Pʊ-tɔbʊʊ dɔdɔ se εyʊ wɛna wadɛ se ɛkɛdı lalaa ndʊ ɛsɪma, ɛnaa yaa ɛnɪwa yɔ.

Hoolay 20

- 1. Paa anı, ɛwɛna wadɛ se ewolo kediyzay nɛ ɛwɛɛna ngbɛyɛ.
- 2. Pιfεγι se pakpa nooyʊ nε don se εsʊʊ ngbεγε nadıyε taa.

Hoolay 21

- 1. Paa εyʊ weyi, εwɛna wadɛ se εdʊ ε-nɔɔ ε-ɛjadɛ dɔkʊʊ tʊmιyɛ tɔm taa. Emaɣmaɣ εριzιɣ ɛla lımaɣza yaa ɛtıŋna samaɣ lızı ɛyaa mba se pɔdɔkı ɛjadɛ yɔ pɔ-yɔɔ.
- 2. Paa anι, εwεna wadε se εla kewiyay tomiyε nadiyε.

3. Samay soolum kena kewiyay don tiqide. Takayısı düzüü panayna samay soolum mbü.

Hoolay 22

Hoolay 23

- Paa anı, εwɛna wadɛ se ehiɣ tʊmɪyɛ, tʊmɪyɛ ndı ɛsɔɔlaa yɔ, ɛlabı-dı nɛ mulum ɛdaawɛɛ.
- Eyaa kpeekpe wɛna wadɛ se, palakı tʊmiyɛ kʊdʊmdiyɛ kɔyɔ, pɛhɛyi-wɛ kimaŋ, mulum ɛdaawɛɛ.
- 3. Ey σ weui ɛlakı tomıyɛ yɔ, pomonaa se pɛhɛyı-ı camıyɛ, pıtalı ɛ nɛ ɛ-mıza γ nɛ padaala koñɔŋ sama γ taa.
- 4. Paa anı, ɛwɛna wadɛ se ɛ nɛ lalaa padʊ ngbɛyɛ; ɛ-ngbɛyɛ ɛkpɛndı angba lɛɛna yɔɔ, angba ana awɛɛ don nɛ akandayı ɛ-yɔɔ.

Hoolay 24

Paa anı, εwεna wadɛ se εhεzı nɛ εcalası ε-εsɛ, padaakılı-ı nazʊʊ tʊmıyɛ taa; εwɛna wadɛ dɔdɔ se paa pınaɣ ŋga, paha-ı fenaɣ kʊdʊmaɣ, εhɛzı nɛ pɛtɛ pɛhɛyı-ı ke-liidiya.

Hoolay 25

- 1. Paa anı, εwεna wadε se εwεεna ñım nε pıwazı ε nε ε-ñımba pe-wezuu caɣʊ taa; εzı tɔɔnaɣ, tɔɔla, dʊzʊyɛ nɛ kɔ yɔ. Ewɛna wadɛ se ɛlakı kʊñɔŋ, pιwιɣ-ı, ɛlabi ɛjam, εpιsı ɛdanɛ yaa leluu, ɛkpadayaa, pala nabʊyʊ nɛ pasına-ı.
- 2. Asɔη nε piya pʊmʊnaa se pasına pιηηη.

Hoolay 26

- 1. Paa $\epsilon y \sigma$ weyi, $\epsilon w \epsilon n a$ wa ϵ se pokuli $\epsilon \epsilon s \epsilon$. Pidam σ na se p ϵ h ϵy i koonoo sukuli yoo. Pik ϵ na paa ani kij $\epsilon y \sigma \sigma$ se ewolo-k σ . P σ noo se pat σ li sukuli kit $\epsilon z \sigma \sigma$ noosi paa ani.
- 2. Eyʊ woki sukuli se ε-εsε ikuli, pιwazı-ı e-wezuu caɣʊ taa, pısına-ı nε εña εyʊ wala. Kısıɣna εyaa nε panıɣna dama, pekpeɣu dama pa-kıwεεkım, padʊʊ ŋgbɛyɛ. Kısıɣna dɔdɔ ajɛya kıgbɛndʊʊ ŋgbɛyɛ tʊma wena añınıɣ laŋhɛzıyɛ yɔ.
- 3. Piya ñιmba wɛna wadɛ se palızı sukuli ŋgʊ pɔsɔɔla se pepiya iwobi-kʊ yɔ.

Hoolay 27

- 1. Paa anı, ɛwɛna wadɛ se ɛdʊ nɔɔ faaa ɛ-ɛjadɛ sɔnzı tɔm taa nɛ mbʊ pılı γ pı-taa yɔ, pıwazı-ı.
- 2. Paa anı εwεna wadε se εkandayı mbʊ εlaba nε ε-hıdε sεε γο pʊ-γοο.

Hoolay 28

Paa anı, ɛwɛna wadɛ se ɛñaɣ pana nɛ yɛdɛyɛdɛtʊ ɛdaawɛ ɛjadɛ yɔɔ, ɛzı pɔyɔɔdʊʊ kedeŋga kpeekpe yɔɔ ɛyʊ wala tɔm takayaɣ taa yɔ.

Hoolay 29

- 1. Paa anı, εtili εsii se εwε samay ηga ka-taa fεεε nε pikεdiyna-i yɔ, εtɔɔ-kε kimiyε.
- 2. Paa ɛyʊ weyi, ediyzina se ϵ -wala ñınʊʊ nʊmaʊ nɛ ϵ -tı yɔɔ wɛʊ leleŋ nıʊ pa-taa lɛ, kamaɣ wɛɛ; pıfɛyı se ɛcɛzı-kɛ; paɣtʊ dʊna-kɛ. Mbʊ yekina nɛ ɛyaa ñaŋ dama wala; mbʊ haɣna mʊmaʊ dɔdɔ se demookrasii samaɣ taa ɛyaa ınıına dama.
- 3. Ενσ ποργα εεριzιγ εto se εñan wala ana ne pododo εzι ajeya kigbendoo ngbeye sooloo yo.

Hoolay 30

Kedenga kpeekpe yɔɔ εyʊ wala tɔm tʊnɛ, tı-taa tʊ kpayı kpayı. Eyʊ nɔɔyʊ fɛyı εtɔŋ se hɔɔlʊʊ kʊnɛ, yaa ngʊ yɔ, kʊtɔŋna se padaaña wala naayɛ ɛjadɛ dınɛ,yaa ndı yɔ dı-taa.